

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

หลักการสำคัญในการประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจประเภทใดอาจต้องประสบปัญหาการดำเนินธุรกิจได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจมีสาเหตุต่าง ๆ กัน เช่น การบริหารธุรกิจผิดพลาด ผู้บริหารขาดความรู้ความสามารถในหลักการบริหารที่ถูกต้อง ขาดระบบการควบคุมที่ดี เจ้าหน้าที่บริหารขาดความซื่อสัตย์ ยักยอกสินทรัพย์เป็นของตนเอง สภาวะเศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจ ระบบกฎหมายล้าสมัย เป็นต้น

ผู้ประกอบการธุรกิจหลักทรัพย์ ได้แก่ บริษัทหลักทรัพย์ซึ่งจัดว่าเป็นสถาบันการเงินประเภทหนึ่งที่มีความเสี่ยง เนื่องมาจากการประกอบธุรกิจของบริษัทเอง ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจการเป็นนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์ ธุรกิจการค้าหลักทรัพย์ รวมถึงปัจจัยอื่น อาทิ เช่น การให้กู้เพื่อการลงทุนในหลักทรัพย์ (margin loan) กรณีที่ถูกค้าไม่ทำการชำระราคาค่าหลักทรัพย์โดยบริษัทต้องจ่ายแทนไปก่อน การลงทุนของบริษัทในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยง ปัญหาตัวเลขหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (non-performing loan) สภาวะเศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจ และภาวะการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ที่ขาดสภาพคล่อง ส่งผลให้บริษัทหลักทรัพย์จำนวนมากประสบปัญหาการดำเนินงานไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ต้องเลิกกิจการหรือล้มละลายไป เมื่อบริษัทหลักทรัพย์นั้นล้มละลายมีหนี้สินที่จะต้องถูกฟ้องร้องบังคับคดีตามกฎหมาย บริษัทนั้นต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย ทำให้มีการจัดการรวบรวมทรัพย์สินของบริษัทเพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของบริษัทอย่างเท่าเทียมกัน (pari passu)

โดยทั่วไปแล้วการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ทุกแห่งผู้ลงทุนไม่ได้ทำการซื้อขายหลักทรัพย์ด้วยตนเอง การซื้อขายหลักทรัพย์จะต้องกระทำผ่านคนกลางหรือบริษัทหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนในการซื้อขายหลักทรัพย์ ดังนั้น ผู้ลงทุน

มีความจำเป็นต้องเลือกบริษัทหลักทรัพย์ที่มีความมั่นคง และความโปร่งใสในการดำเนินธุรกิจเป็นตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์แทนคน ทั้งนี้ ในการดำเนินธุรกรรมซื้อขายหลักทรัพย์ ผู้ลงทุนต้องเปิดบัญชีซื้อขายหลักทรัพย์กับบริษัทก่อนจึงจะตั้งชื่อหรือขายหลักทรัพย์ได้ ซึ่งในบางกรณีอาจต้องมีการวางทรัพย์สิน เช่น เงินสด หุ้่น ไว้กับบริษัทดังกล่าวเพื่อการซื้อขายหลักทรัพย์ของผู้ลงทุนนั่นเอง จึงเป็นเหตุทำให้ทรัพย์สินดังกล่าวของผู้ลงทุนหรือลูกค้าของบริษัทเข้าไปอยู่ในความครอบครองของบริษัท ด้วยเหตุนี้ทรัพย์สินของลูกค้าที่อยู่ในความครอบครองของบริษัทในขณะที่บริษัทนั้นล้มละลายจึงอยู่ในภาวะที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นำไปปรวมเป็นกองทรัพย์สินของบริษัทที่ล้มละลายเพื่อนำมาชำระหนี้ของบริษัทได้ อันก่อให้เกิดผลเสียหายต่อทรัพย์สินของลูกค้า จึงได้มีการศึกษาถึงสถานะทางกฎหมายระหว่างบริษัทหลักทรัพย์กับลูกค้าในธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ และผลทางกฎหมายที่จะมีต่อทรัพย์สินของลูกค้าภายใต้การครอบครองของบริษัทหลักทรัพย์ที่ล้มละลายนั้นเป็นอย่างไร รวมถึงมาตรการในการป้องกันความเสี่ยงหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพย์สินของลูกค้าหรือผู้ลงทุน

ปัญหาที่จะดำเนินการวิจัยได้แก่การศึกษาและวิเคราะห์ถึงสถานะทางกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกค้าซึ่งอยู่ในความครอบครองของบริษัทหลักทรัพย์ในธุรกรรมการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ตามกฎหมายไทย โดยพิจารณาถึงลักษณะของทรัพย์สินของลูกค้าที่อยู่ในความครอบครองของบริษัทหลักทรัพย์ ขอบเขตอำนาจในการดำเนินการของบริษัทหลักทรัพย์ต่อทรัพย์สินของลูกค้าเป็นอย่างไร และจากการดำเนินการดังกล่าวจะมีผลทางกฎหมายทำให้ทรัพย์สินของลูกค้าที่อยู่ภายใต้การครอบครองของบริษัทหลักทรัพย์ที่ล้มละลายอาจถูกนำไปปรวมกับกองทรัพย์สินเพื่อนำไปชำระหนี้ของบริษัทหลักทรัพย์ที่ล้มละลายนั้นหรือไม่ รวมถึงพิจารณาหาแนวทางหรือกำหนดหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการคุ้มครองลูกค้าในกรณีดังกล่าว

จากการศึกษาถึงหลักการของกฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งยังไม่อาจคุ้มครองลูกค้าที่ได้รับผลเสียหายในกรณีบริษัทนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ (brokers) ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์ให้กับลูกค้าล้มละลายได้อย่างเหมาะสมเพียงพอ สภาครองเกรสจึงได้มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครอง

ทรัพย์สินและผลประโยชน์ของลูกค้าและบรรเทาความเสียหายที่ลูกค้าได้รับผลกระทบจากการที่บริษัทนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ล้มละลาย โดยบัญญัติกฎหมายที่เรียกว่า The Securities Investor Protection Act of 1970 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจัดตั้งบริษัทคุ้มครองผู้ลงทุนในหลักทรัพย์ (Securities Investor Protection Corporation) และจัดให้มีกองทุนเพื่อคุ้มครองผู้ลงทุนที่ได้รับความเสียหายจากกรณีบริษัทนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ล้มละลาย นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวยังมีวัตถุประสงค์เพื่อกำกับดูแลและตรวจสอบให้บริษัทนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ปฏิบัติตามข้อกำหนดเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางการเงิน (financial responsibility requirements) อย่างเคร่งครัดอีกด้วย

ดังนั้น การวิจัยศึกษาถึงสถานะทางกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกค้าซึ่งอยู่ภายใต้การครอบครองของบริษัทหลักทรัพย์ที่ล้มละลายอันเกี่ยวเนื่องกับธุรกรรมการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์และผลกระทบของการบังคับคดีต่อทรัพย์สินของลูกค้าตามกฎหมายล้มละลายของไทย เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่เหมาะสมในการคุ้มครองและป้องกันทรัพย์สินของลูกค้า หรือบรรเทาความเสียหายที่ลูกค้าได้รับผลกระทบจากการที่บริษัทหลักทรัพย์นั้นล้มละลาย

ข้อสมมติฐาน

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ไม่เอื้ออำนวยต่อการคุ้มครองผู้ลงทุนซึ่งมีทรัพย์สินอยู่ในความครอบครองของบริษัทหลักทรัพย์ที่ล้มละลาย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเด็นดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสถานะทางกฎหมายของทรัพย์สินของลูกค้าที่อยู่ภายใต้การครอบครองของบริษัทหลักทรัพย์ในธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ซึ่งมีการแบ่งแยกและเก็บรักษาทรัพย์สินของลูกค้าไว้ต่างหากและผลทางกฎหมายต่อทรัพย์สินของลูกค้าเมื่อบริษัทหลักทรัพย์ล้มละลายตามกฎหมายไทย

2. ศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนเพื่อคุ้มครองผู้ลงทุนในหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกา ในกรณีของบริษัทนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์มีปัญหาทางการเงินหรือล้มละลาย ขณะเดียวกันก็ทำการวิเคราะห์บทบัญญัติในกฎหมายล้มละลายของไทย คือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 เพื่อพิจารณาว่าในบทบัญญัติของกฎหมายไทยได้กำหนดให้ความคุ้มครองทรัพย์สินของผู้ลงทุนไว้อย่างชัดเจนเพียงพอแล้วหรือไม่ หากปรากฏว่าไม่มีบทบัญญัติที่รองรับไว้อย่างชัดเจนเพียงพอประเทศไทยสามารถนำเอาหลักการและแนวคิดในการคุ้มครองผู้ลงทุนของประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้เป็นแนวทางในการคุ้มครองผู้ลงทุนกรณีบริษัทหลักทรัพย์ล้มละลาย

3. ศึกษารูปแบบวิธีการหรือมาตรการเพื่อกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการคุ้มครองทรัพย์สินของลูกค้ายในธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์

ขอบเขตของการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยทางกฎหมาย (legal research) การศึกษาใช้แบบวิจัยเอกสาร โดยศึกษาเอกสารข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ โดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากตัวบทในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสถานะทางกฎหมายและผลกระทบต่อทรัพย์สินระหว่างบริษัทหลักทรัพย์กับลูกค้ายในธุรกรรมการซื้อขายหลักทรัพย์ โดยพิจารณาถึงสถานะทางกฎหมายของทรัพย์สินของลูกค้ายที่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของบริษัทหลักทรัพย์ที่ล้มละลาย
2. ทำให้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อคุ้มครองและป้องกันความเสียหายของผู้ลงทุนในการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์หรือศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์

พร้อมทั้งพิจารณาแก้ไข ปรับปรุง และกำหนดกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมในการกำกับดูแลให้สอดคล้องในทางธุรกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตลาดทุนโดยรวม

3. ผลจากการศึกษาจะเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปเผยแพร่ให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจหรือนำไปใช้ประโยชน์ในด้านวิชาการและในการปฏิบัติงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย